

Lavastuse
vihik

Marius Ivaškevičius

VÄLJAHEITMINE

Lavastaja	Hendrik Toompere jr
Tõlkija	Tiiu Sandrak
Kunstnik	Laura Pählapuu (külalisena)
Kostüümikunstnik	Liisi Eelmaa (külalisena)
Valguskunstnik	Oliver Kulpsoo (külalisena)
Muusikaline kujundaja	Andre Pichen
Helikujundaja	Sten Tigane
Videokujundaja	Tauno Makke
Liikumisjuht	Üüve-Lydia Toompere (külalisena)
Liikumisjuhi assistent	Sandra Veermets (külalisena)
Etenduse juht	Johannes Tammsalu

Esietendus suures saalis 24.04.2016

Koostaja Kairi Kruus
kairi.kruus@draamateater.ee
Toimetaja Ene Paaver
ene.paaver@draamateater.ee

Kujundaja Kadri Hallik
Fotod Maris Tomba

Lavastuse vihik on pdf-formaadis kättesaadav Eesti Draamateatri kodulehel www.draamateater.ee/teatrist/koostöö_koolidega

„Tean, et korraga me taipasime, kuhu nad õunad laadisid... Kallasid parki maha. Meie, raisk, olimegi need õunad. Paljad, ilma igasuguste dokumentideta, rahata, tulevikuta, arusaamiseta, kus oleme ja mis me edasi peaksime tegema.“

Ben

„Väljaheitmine“ on tähelepanuväärne lavastus – see on noore lavastaja Hendrik Toompere jr debüüt suurel laval ja üle pika aja on laval leedu näidend. Marius Ivaškevičius näidend on esimene Balti riikide algupärane, mida on mängitud korraga kolme Balti riigi rahvus-teatrite lavadel. Ehk ei ole see nii üllatav, sest teema – emigratsioon – puudutab valusalt nii leedukaid, lätlasi kui ka eestlasi.

Lavastuse vihikust leiab ülevaate tegelastest ning loo kokkuvõtte. Lisaks tsitaate näidendist ja katkendeid kõnekatest artiklitest ja uurimustest, mis aitavad tähelepanu juhtida lavastuse olulistele väärtustele.

Vihiku viimases osast leiab aruteluküsimused ühiseks analüüsiks koolitunnis ja paar kirjutamisülesannet.

Head lugemist!

Head avastamist ja koos arutamist!

Kairi Kruus,
vihiku koostaja

Tegelased.....	6
Kokkuvõte.....	12
Väljaränne.....	16
Inimeseks saamine.....	21
Lugemist.....	25
Arutelu ja ülesandeid.....	26

Ben

Ben Ivanov, leedupäraselt Benas Ivanovas, vahetab identiteete ning esineb mitme nime all. Turvamehena töötades on ta Mariusz (kohalikele Mark), politseinikuna Robert Walker (ehk Bobby). Leedus käis ta politseikoolis ning lõpetas kursuse parimana. Kodumaal politseinikuna töötades oli tema ülesandeks infiltreeruda Leedu maffia sekka. Agendina oli üheks ülesandeks Vandaali jälgimine, kuid selgub, et Vandaali ülesandeks sai Ben kõrvaldada.

„Ta oli umbes selline – karm, nägu pinges, lõualuud ettepoole kokku liitsutud, kuid pilk endasse pööratud, otsekuu varjul, peidus. Kõige raskem on taastada sisu, seda idast kaasavõetud p...a, mida ta täis oli topitud. Ma kutsun seda sisemiseks Tšingis-khaaniks. Kuradi koerakoonlaste pärandus: kõikide anastajate, vallutajate, okupantide jäljed meie veres...”

Ben

Vandaal

Õige nimi Andrius. Kriminaal ja autovaras, kes pageb Leedu maffia eest Londonisse. Beni sõnutsi on Vandaal nagu torpeedo ja lisab: „Kui palju me oleme temaga toorest adrenaliini tundnud!” Londonisse jõudes lähevad Beni ja Vandaali teed mõneks ajaks lahku. Hiljem selgub, et Vandaal töötab lammutajana ning elab vagunelamus, oma office'is. On pätielu kõrvale jätnud ja laseb enda sõnutsi teenitud raha eest Kaunases maja ehitada.

Eddy

Füüsikuharidusega Leedu noor-mees. Esmalt leiab tööd Esimese maailmasõja-aegse laeva baaris, hiljem töötab kõrgseltskonna „jahiabilisena“ (tegelikult jahikoerana).

Eglè

Ka Miglè. Fotograaf, kes läheb Londonisse lootusega läbi lüüa erialasel tööl, kuid plaan ebaõnnestub. Käib raha eest koeraga jalutamas ja kolib oma „tööandja“ juurde elama.

„Inglise keeles olen nagu debiil, ei oska ennast üldse väljendada. Ei sarmi ega huumorit, ainult keha...“

Eglè

Freddie

Sünninimi Farrokh Bomi Bulsara, sündis Sansibari saarel. Kolis koos perega 18aastaselt Inglismaale. Pärast ülikooli lõpetamist katsetas erinevates bändides, kuid surematuks laulis ta end Queeni solistina. Freddie ja Queeni muusikast saab Beni jaoks oluline tugipunkt ja teejuht õppimaks kohanema Londoni ja sealse eluga. Teadasaamine Freddie päritolust ning seksuaalsest orientatsioonist sunnib Beni ümber hindama oma seniseid rassistlikke ja homofoobseid veendumusi.

„Is this the real life? Is this just fantasy?“

Karolina

Sisekujundaja. Vanemad on pärit Poolast, Karolina aga on sündinud ja üles kasvanud Inglismaal. Vanematega räägib inglise keeles, poola keelest teab vaid, et armastus on miłość.

„Said aru? Ma EI ANDESTA mitte kunagi. Kui õudselts sa meid põlastad... Mida me sulle PAHA oleme teinud? Me oleme teile ju kõik andnud. Mida me teile PAHA oleme teinud?...“

Harry Stillman

Londonis elamise algusaegadel satub londonlane Harry kodutule Benile peale ning peksab ta julmalt läbi. Inglise saab Beni kinnisidee – Ben jahib teda kättemaksuhimuliselt kõik need aastad. Hiljem selgub, et Harry on samuti aastaid kättemaksu otsinud – tema viieaastane poeg hukkus autoavariis, mille põhjustas purjus juht (keda Harry pidas poolakeelse vandesõna kasutamise tõttu poolakaks).

Lisaks: poolakatest kodutud, anarhistidest skvottijad Karlis ja Olga, ukrainlasest poksija Saško ning tema lapseootel naine Oksana, Azim ja Faruk (Pakistani päritolu pisiärikad), kuninganna Elizabeth II jt.

„Kao minema! Mida sa otsid siit? Mine koju tagasi, kuradi immigrand!“

Harry

NB! Lõpp räägitakse ära!

Esimene vaatus

Jutustajana juhatab Ben vaatajad 1990. aastate lõppu, mil bussitäis leedukaid oli teel Londonisse. Kirev seltskond jääb Londonisse jõudes aga omapäi – nad pannakse maha New Hami piirkonnas Ida-Londonis (räämas, peamiselt immigrantide linnaosa). Neilt võetakse passid ning pannakse justkui tööle. Politseinike saabudes jooksevad laiali. Ben kohtub veel korra hüljatud hoones Vandaaliga, keda ta peab salaagendina jälgima. Selgub, et Vandaal teab, et Ben on politseinik ning reedab talle saladuse, et just talle tehti ülesandeks Ben ära koristada.

Ben liitub silla-all elavate kodututega. Seltskond purjus inglasi satub neile peale ning Ben saab rängalt peksta. Ta leiab varjupaiga tühjas tellingutes kirikus. Sonides põgeneb ta veel kord ja satub juhuslikult kokku Eddyga. Eddy on leidnud endale töökoha Esimese maailmasõja aegse laeva peal, mis on avatud meelelahutusasutusena. Ben nurub endale öövarju ning Eddy võtab ta vastu tahtmist laeva magama. Paranedes viib Eddy Beni kokku anarhistidega, kellega koos hakkavad nad maju skvottima. Olga ja Karlise käest saab ta Freddie Mercury muusika, mis saadab Beni teda peksnud inglase otsingutel. Jätab Olga ja Karlise maha ning asub elama matusebüroosse. Kuuleb Olga käest, et Freddie on gei. Vihaselt ja pettununa tuuseldab mööda Londonit, kuni kohtub juhuslikult Egléga – Eglé elab paremas piirkonnas Bloomsburys, Russel Square'i lähedal. Ta jalutab koer Squirreliga ning rõõmustab, et saab taas kellegagi oma emakeeles rääkida. Eglé viib Beni oma koju, õigemini selle inglase koju, kelle koeraga ta raha eest jalutab ning kelle juures elab. Ben veedab õhtu Eglé luksuslikus kodus, kuid hommikul viskab Eglé ta välja.

Teine vaatus

Mõned aastad hiljem jalgpallistaadionil – Ben jälgib koos jalkafännide Azimi ja Farukiga West Hami mängu. Pakistani päritolu Azimilt kuuleb Ben, et Freddie pole Londonist, vaid pärit Sansibarist. Ben ei taha enam West Hami mängu jälgida, vaid pääseda paremasse, võitjate seltskonda, n-ö kõrgemasse ja paremasse liigasse.

Poksimatši jälgides avastab, et ukrainlasest raskekaallast tutvustatakse tema nime all, kavas on märgitud tema sünniandmed. Ta asub poksijat jälitama ning sobival hetkel murrab tema juurde sisse ning nõuab oma passi tagasi. Ukrainlane oli selle ostnud kellegi kreeklase käest. Sama hangeldaja käest ostab Ben endale uue identiteedi – temast saab Mariusz. Asub tööle ööklubi turvamehena. Öösiti kohtub Eglét, kes on veelgi rohkem alla käinud.

Ben kohtub metroos Karolinat. Nad käivad McDonaldsis kohtingutel. Kuni ühel päeval toimub metroojaamas pommiplahvatus ning Karolina peab seda märgiks, et nad ei tohi kunagi enam kohtuda. Ben läheb vihaselt Azimi ja Faruki otsima, et neilt nõuda vastuseid terroriakti kohta. Lahkub nende juurest lennujaama lähisteles – seal kohtub uuesti Vandaaliga. Vandaal töötab lammutajana ning elab objektis oma *office*'is. Joovad koos ning Ben jutustab oma teooriast, kuidas ida-eurooplased kannavad endas Tšinghis-khaani ja mongolite verd, mistõttu läänemaailm (Kristuse võimu all) ei võta neid omaks. Seejärel otsustavad Thamesi ujuma minna, kuid jäävad kaldamutta kinni. Neid päästetakse kopteritega alles viimasel hetkel.

Kolmas vaatus

Benist on saanud politseinik Robert Walker (Bobby). Alguksustseenis kasutab ta vahistamisel liialt jõudu, mille peale tema partner ning elukaaslane Elisabeth ära ehmatavad. Ben aga on end nägema hakanud sõdalasena, Kristuse sõdalasena ning püüab oma muundumist, ida pahnast vabanemist viia täiuslikult lõpuni. Ta harjutab filme vaadates hääldust, et vabaneda aktsendist. Harjutab õiget näoilmet, et sulanduda kohalike sekka.

Baaris kohtub Eddyga, kellest on saanud vahepeal kõrgseltskonna pardijahi „abiline“. Ta teenib hästi ning ei mõista Ben pahameelt, kui too räägib talle perspektiivi leidmise vajadusest.

Baarist lahkudes satub ootamatult ajalehele, milles on foto mehest, keda ta kõik need aastad jahtinud on. Ben saab teada, et tema otsitud inglase nimi on Harry Stillman (mistõttu ta keelab oma naisel nende pojale Harry nimeks panna). Foto toob esile vanad mälestused ja Beni. Kohtub töö ajal juhuslikult Eglét, kes on vahepeal abielu tõttu pöördunud islamiusku ning kannab religioosseid riideid. Ben on pet-

tunud, sest leiab, et Eglé valetab iseendale. Ben ja Elisabeth saavad väljakutse, sest pargis istuvad väidetavad narkomaanid. Selgub, et üks neist on Olga. Ben läheb tõendeid otsides taas üle piiri.

Elisabeth on kahtluste tõttu võtnud ühendust politsei sisekontrolliga, et lasta kontrollida Beni dokumente Robert Walkerina. Ben lahku Elisabethi juurest. Läheb otsima Vandaali. Selgub, et Vandaal on surnud. Vandaali sõbrad annavad Benile urni Vandaali tuhaga ning noore kutsika.

Ben läheb koos koeraga Harry Stillmani juurde. Üllatuslikult on viha raugenud. Harry Stillman räägib oma poja hukkamise loo, mis lähen-dab teda ootamatult Beniga. Ometi võtab kujutlus Freddiest võimu. Freddie tapab Harry. Ben omakorda tulistab Freddie pihta.

Lava keskel ilmuvad Elisabeth ja tema ning Beni poeg. Ben jälgib neid kaugusest.

„Kahjuks on reaalsus selline, mul pole õigust seda muuta ja ilustada. Võõrsile läinud emigrandid olid sattunud otseku-i sõtta. Nähtamatusse megapolise põhjas käivasse sõtta, millest tavalistel Londoni elanikel pole õrna aimugi. Kui ma alles sättisin Londonisse sõitma, siis arvasin algul, et kirjutan komöödia, kuid kui olin kõiki lugusid kuulnud, mõistsin, et need pole üldse naljakad.“

Näidendi autor Marius Ivaškevičius
näidendi vägivalda kohta.

„Väljaheitmine“ sündis tänu juhusele. Ma tunnen küll inimesi, kes on väljarännanud, kuid ma ei olnud sellele probleemile kunagi ise väga lähedal olnud. Mulle pakuti Leedu saatkonna poolt Suurbritannias võimalust minna Londonisse ja teha seal uuring. Leedulaste hulk Londonis oli kasvanud nii suureks, et sellest oli võimatu mööda vaa-data. Oli mõte, et äkki võiks sellest teatri vahenditega rääkida.

Sõitsin Londonisse ilma igasuguste ootusteta, sest minu jaoks oli see täiesti teine maailm. Kuulsin lugusid, mis olid kohutavad, hirmsad, traagilised, mõnikord täiesti absurdsed. See avas mu silmad. Ma ei arvanud, et minust saab autor, kes räägib poliitilistel teemadel.

90ndatel üles kasvades arvasime, et kunst ja teater on poliitikast kõr-gemad. Kuid nüüd on olukord meie regioonis nii radikaalselt muu-tunud... valmistasin ette oma teist filmi, mis rääkis armastusest ühe vana ja väga ilusa Läti näitlejanna ja noore leedu mehe vahel. Viisin näitlejad Läti ja Leedu piiril olevale rannikule, filmisime seal mõned stseenid ning ma jäin pärast võtteid sinna. Oli 2014. aasta suve vii-man päev. Istusin, vaatasin merd, jõin viskit ja kuulasin uudiseid Ukrainast – oli verine päev. Istusin ja mõtlesin, mida kuradit ma teen. Mingi lugu armastusest, kui tulla võib sõda. Mis siis, kui see tulebki, kas minust saaks sõdur?

Ma ei usu, et suudaksin inimesi tappa. Äkki saaksin ma teha midagi oma vahenditega, et sõda ei tuleks? Muidugi on see utoopiline, kuid üritamine on parem kui mitte midagi. Otsustasin ennast neljaks aas-taks mobiliseerida ja hakata kunstnik-sõduriks, töötades poliitiliste teemadega.“

Marius Ivaškevičius (Postimees, 4. mai 2016)

Sotsiaalanthropoloog Aet Annist on kogunud ja uurinud Eestist väljarännanute lugusid. Teda on huvitanud, miks on inimesed võõrsile tööle läinud, millist elu nad seal elavad ning kuidas suhtutakse „minejatesse“ Eestis (nt kas neid oodatakse tagasi). Järgnevad katkendid pärinevatki Annisti selleteemalisest artiklist.

„Kodumaalt lahkumine on läbi aegade olnud sünonüümne uudishimu, maailmaavastamise janu ja nipernaadiliku elurõõmuga. „Globaalsete eestlaste“ arvu ja mõju suurenedes on hakatud üha enam rõhutama Eesti tolmu taldadelt pühkinud kaasmaalaste tähtsust Eestit suureks tegijatena. Ometi ei mahu lahkunute põhimassi kogemused sellesse helgesse pilti.

Lahkumise seotus marginaalsuse, tõrjutuse ja äratundmisega, et kodumaal pole igaühele kohta – et mõned on seal suisa üleliigsed või soovimatud –, on vastuolus eduka migrandi kuvandi ja kogemusega. Iga väljarännanu püüab omal moel seda vastuolu lahendada ning kasutada lahkumist mingigi kontrolli saavutamiseks oma elu ja otsuste moraalse kaalu üle.“

Aet Annist „Elu mõtet kolides: hargmaised eestlased ja ilmajätku varjud“. Vikerkaar nr 7-8/2016)

Ben: Ma küsin, mis su perspektiiv on?
 Kõigil meil on plaan. Plaan, unistus, midagi...
 Kuhu sa kulged, nende partidega?
 Eddy: Ben, ma elan. Nagu inimene. Täisväärtuslikult...
 Ben: Kuid sinu staatus on...
 Eddy: Mis staatus?
 Ben: Noh, sinu positsioon, raisk. Sa oled ju – koer.
 Eddy: Ka see on töö.
 Ben: Kuid koeraamet.
 Eddy: Ja mis siis?

Nii nagu Leedustki on paljud inimesed ka Eestist välja rännanud. Minnakse ajutiselt õppima või tööalaseid uusi kogemusi saama, kuid minnakse ka olude sunnil ja palju pikemaks ajaks. Räägitakse kalevipoegadest (Eesti ehitajad Soomes ja Skandinaaviamaaades), panga-kaardi-lastest (lapsed, kelle vanemad on välismaal tööl) ja Skype'i – (vana)vanematest. Justkui lihtsalt töö leidmise nimel tehtud otsustel on aga laiem mõjuring, küsimusi on rohkem kui vastuseid. Järgnevas katkendis analüüsib Aet Annist Katrini lugu.

„Katrini elu Eestis polnud meelakkumine: ärkamine enne kukke ja koitu, et linna madalapalgalisele ja nürivõitu tööle loksuda; murenev suhe alkoholismi kalduva kaasaga, vähenev sõpradering. Lastetul paaril oli küll ühine kodu, ent Katrini vend oli oma perega juba mõne aja eest Eestist lahkunud ja Katrin ei tundnud, et teda enam miski Eestis kinni hoiaks. Eesti ei tundunud talle sugugi ihaldusväärse elukohana: „Räpased tänavad, ebasõbralikud inimesed – miks ma peaks siin elada tahtma?!“

Säärases põlguses pole Katrin kahtlemata üksi. Kommentaariumides viha pritsivate lahkunute laupkokkupõrgetele moraliseerivate mahajäänutega sekundeerivad andmed päriselust. Celia ja ta sõbranna Meeli tulid Inglismaale lapsehoidjateks. Vaevu 20. eluaastates, väljendasid nad oma suhtumist Eestisse väga ühemõtteliselt:

Aet: „Kas te Eestisse tagasi ei taha siis minna?“

Meeli: „Tagasi Eestisse?!? Mitte iial!“

Aet: „Aga miks mitte? Teil pole siin ju midagi ega kedagi?“

Celia: See on lihtsalt nii... öäkkkk! (võdistab nagu moonutades õlgu).“

Sellist mobiilsust ühendavaks teguriks on see, et lahkunuil pole suurt midagi, mis neid Eestisse tagasi kutsuks. Katrin tõdeb, et on jälginud Eesti tööturгу, kus midagi roosilist ei paista: „Ei elaks ega sureks... ja ega ma mingis laos või kassas ka kükitada ei tahaks!“

Ometi pole ka kuigi selge, mis neid Inglismaal hoiab: „Inglismaa on... seal, kus mina elan, midagi erilist küll ei ole... ei mägesid ega midagi ilusat, üksluised majaderead, kõik puhta lame ja lage...“

Katrini kogemused kuuekuise karjääri jooksul hooldajana on olnud kõike muud kui vaimustavad. Töökorraldus, kompensatsioon klientide ja töötuste vahel liikumise eest on olnud masendavad. Palgast piisab napilt söögi ja reisimise eest tasumiseks, sh hädavajalikeks reisideks kodumaale.

Teisisõnu, ta on endiselt vaene, tema võimalused karjääriks või muul moel elus edenemiseks on olematud, palgast jätkub endiselt napilt igapäevavajadusteks, ja sotsiaalselt on ta ilmselt veel ilmajäetum kui enne: allesjäänud sõbrad on kaugel, uusi pole õnnestunud leida või on suhted kohapeal lausa negatiivsed. Migratsioon tähendab sageli, et võrreldes tööga kodumaal saadakse töökoht, mis karjääriredelil madalamal: ca 38% migrantidest liigub allapoole, vaid ca 18% üles.* Sama kirjeldasid paljud mu informantidest aastail 2012–2015 Eestist lahkunute seas läbi viidud välitööl.

Need inimesed oleksid justkui end lahti rebinud paikadest, mis neid on hüljanud, et kolida kuhugi, kus neil õiget kohta pole; liikunud põlatud paikadest põlastusväärsele positsioonile, vahetanud tuttava kehvuse ja halluse võõra ebamugavuse ja igavuse vastu. Seesama lugu kordub riigist riiki globaalsetes rändelugudes, mille peategelased sarnanevad Eesti peamise lahkuva grupiga – töötute, põhiharidusega, vallaliste inimestega, kes jätavad selja taha sotsiaalmajanduslikult kehvemad maapiirkonnad.

Või ehk pole asi siiski nii masendav? Katrin jätkab oma kirjeldust kogemustest Inglismaal:

„Aga üks nädalavahe läksin Brightonisse. Mõni koht tuli Hercule Poirot' filmist tuttav ette. Ma oleks nagu koju jõudnud!“

Lõpuks ometi on tema käeulatuses midagi, mis seostub imetluse, seikluse, tähendusrikkusega – miski, millel on sümboolset väärtust. Lõpuks ometi siseneb vaene väljarännanu maailma, millele tal kodus oli juurdepääs vaid kaudselt: lahkudes siseneb ta teise väärtusrežiini.

*P. Mõtsmees, Välismaal töötamise mõju edasisele töökarjäärile. Ettekanne Eesti Pangas 17.09.2012. <http://www.mtk.ut.ee/sites/default/files/mtk/dokumentid/Pille%20Mõtsmees.pdf>.

mi, millele tal seni oli võimalus vaid globaalse populaarkultuuri tarbijana pilku heita. Nüüd on ta ise selle keskel, imetusobjekt on jõudnud talle aineliselt ja geograafiliselt käeulatusse. See ühtaegu tõeline ja unistuslik, mitmekesine, erutav maailm on korraga see, kuhu kuulub ka tema. Isegi kui ta pole hierarhias ise ülespoole liikunud, on ta saavutanud osaduse kosmopoliitsete, globaalsete väärtustega – viimaks ometi on ta teinud positiivse valiku ja saanud võimaluse seostuda lugudega, mida ta hindab ja näeb väärtuslikuna.“

Aet Annist „Elu mõtet kolides: hargmaised eestlased ja ilmajätku varjud. Vikerraar nr 7-8/2016.

„Mul on seal korter. Ühetoaline – väike. Ema tahab välja üürida, aga mina ei taha. Ei luba. Ja ma ei saa talle seletada, et ma elan seal. Panen silmad kinni, ja elan. Või lamen siin voodis, aga tegelikult hoopis seal. Kui aga välja üürib, siis on kõik läbi. Kus ma siis elan?“

Eglė

„Kuidagi ei saa lõpetatud. Kingitused olen ära ostnud, aina tundub, et kohe-kohe sõidan... Tõesti-tõesti, nüüd juba järgmisel kuul... Kui palju pileteid olen ära visanud...“

Eglė

Peategelast Beni kannustab meeleheitlik soov sulanduda kohalike sekka, saada õigeaks inglaseks. Ta näeb erakordset vaeva, et vabaneda millestki, mida ta nimetab oma sisemiseks mongoliks või Tsinghis-khaaniks – ta tahab vabaneda ida-eurooplasest enda sees.

Leedu filosoof, poliititeoreetik ja poliitik Leonidas Donskis on oma artiklis empaatiliselt analüüsinud nii seda külge Benis kui ka osutanud, miks on oluline tuua teatrilavale Beni ja tema saatusekaaslaste (keda on lihtne pättide ja luuseritena kõrvale heita) lugu.

„Ja missugusest pagendusest me siin räägime? Kas see on enese väljasaatmine – “mingem siit minema”? Või tähendab see millestki lah-tisaamist – heita tahtlikult kõrvale see, mis annab valusalt tunnistust iseenda või süsteemi vigadest? Ja kas sul lastakse jääda iseendaks? Või pead sa ennast ümber kujundama ahviks, haletsusväärseks sotsiopolitiitiliseks papagoiks, kes matkib kõrgklassi aktsenti, sõnavara, maneere, hääletooni ja liigutusi? /---/ Näidendi konkreetsed tegelased, kellel on eelkõige hüüdnimed ning alles seejärel ees- ja perekonnanimed, kuuluvad kõik meie leedu prekariaadi* ridadesse. See on globaliseerumisajastu uus alamklass Karl Marxi proletariaadi asemel – need on ebakindlas olukorras inimesed üha varitseva ohu ja riski tsoonis. Neile ei ole miski garanteeritud, nad ei saa milleski kindlad olla, nendelt on alati võetud turvatunne. Jah, nad võivad küll saavutada mõningase jõukuse, aga ainult teatava sotsiaalse enesetapu hinnaga, saades välismaal osakeseks suurest Eimiskist. /---/

Ivaškevičiuse näidendi peategelane Benas Ivanovas on prekariaadi täiuslik esindaja. Ta on jõudnud välismaal professionaalses süsteemis kaugemale kui kodus. Olnud Leedus politseinik, kus tema amet oli avalikkuse põlu all, on temast Inglismaal saanud lugupeetud kor-rakaitseametnik – aga teda oleks võidud ja võidakse praegugi suvalisel ajal välja heita, nii Leedus kui Inglismaal, nii tema vanas, kodu-

*Prekariaat – mõiste, mis ühendab termineid precarious ('ohtlikult ebakindel') ja proletariaat. Prekariaat on alamkiht. Sellesse kuuluvad inimesed, kes peavad toime tulema ebakindlates ja ohtlikes tingimustes (illegaalne või juhutöö) ning kellel on keeruline oma olukorda paremaks muuta.

maises, kui ka uues, välismaises süsteemis. Ta ei saa kunagi tunda meelerahu ja õnne; ta peab alati tegema head nägu ja püüdma teda ümbritsevast s...t saia teha – jäljendama aktsenti, harrastama mikrit, saama inimeseks, kolima Tšingis-khaani maailmast (Ida-Euroopast) Kristuse maailma (Läände). Näidend illustreerib suurepärast Samuel Huntingtoni teooriat tsivilisatsioonide kokkupõrkest, visates samas selle üle nalja.“

Leonidas Donskis „Eksiil, eksodus ja vabaduse dilemmad“, Vikerraar nr 12/2014, lk 97-98.

„Oma väljendust olen parandanud. Ehkki mõnikord lööb hunt välja. Töötan oma lõua kallal. Nendel on see niisugune nagu täis topitud või ette lükatud... Hakkasin isegi lugema. Dickensit, Walter Scotti... Lugesin ühe peatüki läbi, ja kohe peegli ette – kas on midagi muutunud? Kuid muidugi on kannatlikkust vaja... Nemed on sadu aastaid harjutanud oma näo, raisk, häirimatut ilmet, mis teisi alandab, tõukab teised orja kohale... Mis siis ühest peatükist tahta...“

Ben

„Väljaheitmine“ on tragöödia sellest, kuidas mitteisikust saab isik, kellel on oma väärikus, sellest, kuidas ebainimesest saab inimene. Tragöödia õpetlik lõpplahendus, nagu vanakreeka tragöödia katarisis, raputab meid üles ega lase meil eksitust ja pattu vooruseks pida. Antud juhul päästab ta meid kiusatusest neid inimesi maha kanda kui jäänukeid, sotsiaalset kadu, elukõlbmatuid olendeid. /---/ Need on inimesed, kellel pole oma kodumaa silmis väärtust: nad ei pälvi kunagi mingit tähelepanu, nende surm ei ole sündmus, nende lõpp ja algus ei lähe ühelegi tähtsale tegelasele korda. Nende pärast ei hakka keegi katkestama BBC uudiseid ega isegi naljasaadet Leedu kommertskanalil. Nende elu, kadumine või isegi surm ei vääri tähelepanu: see pole kunagi tähtsam kui teletähe uus armuafäär või nädalalõpureis eksootilisele saarele.“

Leonidas Donskis „Eksiil, eksodus ja vabaduse dilemmad“, Vikerraar nr 12/2014, lk 98-99.

Eddy: Noh, ja mis perspektiiv siis on?

Ben: Muutun veelgi.

Eddy: Ja edasi?

Ben: Sa ei tunne mind siis enam üldsegi ära...

Eddy: See ongi sinu ambitsioon? Et mina sind ära ei tunne? Sinu niinimetatud, raisk, perspektiiv?

Ben: Kuid ma liigun – mõistad? Ma saan kellekski... Sinu torpeedode üksusest siiani – on aga tee... Ma olen kogu saastast lahti saanud... Eddy, ma olen viisteist aastat...

Eddy: Aga edasi – mis perspektiiv on?

Ben: Ma tahan inimene olla.

Eddy: Noh, vaat see on inimlik...

Ben: Ja ma saan inimeseks.

Leonidas Donskis „Eksiil, eksodus ja vabaduse dilemma“,

Vikerkaar nr 12/2014

Veebis: <http://kultuur.err.ee/v/kultuurileht/vikerkaar/c3fcef4b-a6d5-41fe-99e9-4f2c8ccf2e01>

Aet Annist „Elu mõtet kolides: hargmaised eestlased ja ilmajäta varjud“,

Vikerkaar nr 7-8/2016
Veebis: <http://kultuur.err.ee/v/arvamus/48cb4035-853e-4fab-9d85-4cd6e829ce14/aet-annist-elu-motet-kolides-hargmaised-eestlased-ja-ilmajatu-varjud>

Intervjuu näidendi autori Marius Ivaškevičiusega ning tema olulisest Leedu teatripildis:

http://draamateater.ee/sites/default/files/Draamaleht_nr_15_LOPLIK.pdf

Intervjuu autoriga: „Kunstnik-sõdur Marius Ivaškevičius“,

Postimees, 4. mai 2016, lk 20-22
Veebis (ligipääs tasuline): <http://kultuur.postimees.ee/v2/3679473/kunstnik-sodur-marius-ivaskevicius>

Ida-eurooplastest Londonis:

<http://www.independent.co.uk/news/uk/this-britain/from-eastern-europe-to-the-east-end-what-is-life-really-like-in-britain-for-our-immigrant-neighbours-8940482.html>

Leedukate kogukondadest Inglismaal:

<https://www.theguardian.com/world/2013/jan/07/baltic-exchange-lithuanians-new-home-britain>

Poola päritolu ajakirjaniku Jakub Krupa mõjukas inglise ajalehes ilmunud artikkel Ida-Euroopa migrantide vaenamisest Brexiti-kampania ajal:

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/apr/21/eu-migrant-uk-referendum-politicians-press>

Immigratsioonist ja Brexitist:

<https://www.muurileht.ee/brexit-ja-immigratsioon-palju-kara-kuid-kelle-suu/>

Kui paljusid väljarännanuid tunnend? Millised on nende lood, mis neid ühendab ja mille poolest need erinevad?

• • •

Vaata uuesti üle Aet Annisti arvamus lk 16. Millised on tema sõnul kaks vastandlikeku viisi, kuidas Eestis suhtutakse kodumaalt väljarännanud inimestesse? Arutle, kumma viisiga sa rohkem nõustud.

• • •

Loe üle Leonidas Donskise käsitus „väljaheitmisest“. Miks on tema arvates pagulasel keeruline end välismaal rahuliku ja õnnelikuna tunda? Milliste „väljaheitmise“ tegelaste kohta see väide sinu arvates käib ja miks?

• • •

Mille poolest sõltub välismaal õnnelikuks saamise võimalus nendest põhjustest, miks kodumaalt lahkuti? Too näiteid „väljaheitmise“ tegelaste seast.

• • •

Donskis nimetab „väljaheitmist“ tragöödiaks. Arutle, mis tema arvamust toendab, aga mõtle ka vastupidistele võimalustele – mille üle võiksid „väljaheitmise“ tegelased pagulastena ka rahulolu tunda?

• • •

Miks tunneb ida-eurooplane ennast Lääne-Euroopas võõrana, kuigi ta on samuti pärit kristlikust maailmast ja on üldjuhul ka sama nahavärviga?

• • •

Kirjuta ühe vabalt valitud „väljaheitmise“ tegelase monoloog teemal „Minu sisemine mongol“. Ära kasuta monoloogis nimesid ega muid tegelast kiiresti reetvaid asjaolusid. Loe monoloog teistele ette ja lase neil ära arvata, kellega tegu. Arutlege, mis tegi tegelase äratuntavaks ja milles seisneb kujutatud tegelase „sisemine mongol“.

• • •

Kirjuta paarilisega järgmine stseen. Kujuteldav olukord: Ben ja Vandaal on Buckinghami palee õuel ja nad kohtuvad seal kuninganna Elizabeth II-ga. Stseeni lõpplahendus peab vastama küsimusele, miks on ida-eurooplasel raske mõista lääne-eurooplast.

• • •

Otsi mõtet – kirjuta teatriarvustus!

Eesti Draamateatri arvustuste võistlusele ootame kooliõpilaste kirjutisi vabalt valitud lavastus(t)est meie repertuaaris. Keskenduda võib ühe lavastuse analüüsimisele, kuid oodatud on ka teised lähenemised – ühe lavastaja mitme lavastuse võrdlus, ühe näitleja erinevate rollide analüüs, erinevate lavastuste ühise teema üle arutlemine jne.

Kõiki osalejaid ootame arvustuste võistluse lõpuüritusele. Parimaid kirjutajaid premeerime rohke teatriga – auhinnaks on suur hulk teatrikutseid kahele! Nii saab järgmiselgi hooajal sõpradega teatrisse tulla!

Arvustused võib saata jooksvalt hooaja jooksul kuni 20. aprillini 2017 aadressil kairi.kruus@draamateater.ee (lisada nimi, vanus, kool ja klass).

EESTI DRAAMATEATER